

dopise uredništvu, kolikor se bodo tikali interesnega kroga časopisa. Na ta način bi radi okrepili stik med občinstvom in uredništvom.

Zaradi gospodarske reforme smo morali ceno časopisa zvišati. Da je bralcem res kaj do slovenskega jezika in slovstva, bodo najlepše dokazali tudi s tem, da časopisa zaradi zvišanja naročnine ne bodo odpovedovali. Za pravo stvar se ni prazno žrtvovati; predniki so nam glede tega lahko v marsičem vzor.

SPOMIN NA PROFESORJA ISTVÁNA KNIEZSO

Konec marca je prišla iz Budimpešte žalostna novica, da je v starosti šestinšestdesetih let umrl vodilni madžarski slavist, akademik prof. István Kniezsa. V polnem delovnem zagonu je bilo prekinjeno življenje moža, ki je madžarski slavistiki vtisnil pečat svojega duha, ji ustvaril samozavest in daljnosežne koncepte ter ji pridobil ugled doma in pred svetom.

Znanstveno delovanje profesorja Kniezse je temeljilo na dvojni filološki izobrazbi: na hungaristiki in na slavistiki. Kot učenec in pozneje naslednik Jánosa Melicha na budimpeštanski univerzi je družil v organski povezavi proučevanje mejnih hungaristično-slavističnih problemov, kakor izhajajo iz politično-zgodovinskega položaja ogrske države in iz kulturno-geografske situacije Madžarov sredi med tremi glavnimi skupinami slovanskih narodov. Raziskovalna misel profesorja Kniezse se je že zgodaj razvila in osamosvojila, tako da je že pri tridesetih letih kot štipendist v Krakovu lahko sodeloval v slavističnem tisku s kritično oceno monumentalnega Melichovega dela o Madžarski v dobi naselitve (*Rocznik slawistyczny*, XI). Poleg raziskovanja madžarske zgodovinske ortografije (v knjigi do dobe tiska, 1952) se je pokojnik z izredno gorečnostjo in z vztrajno disciplino posvečal študiju etimologije, onomastike in etnogeneze in v zvezi s tem osrednjemu vprašanju madžarske slavistike sploh, to je slovanskimi izposojenkam v madžarščini. Iz dolgotrajnih, napornih proučevanj, ki so terjala poglobitev v arhive in skrajno prožnost duha, sta zrasi dve zgradbi, s katerima je profesor Kniezsa trajno zapisal svoje ime v zgodovino madžarskega in slovanskega jezikoslovja. To sta etnogenetična analiza *Ljudstva Ogrske v XI. stoletju* (1938, v madž. in nemščini) in zlasti še obsežno delo o slovanskih izposojenkah v madžarščini, ki pa je žal ostalo nedokončano: *A magyar nyelv szláv jövevénysszavai* (I. del v dveh knjigah, 1043 strani, 1955). Objavljeni del obsega etimološko analizo leksikaličnega gradiva, medtem ko je bil drugi del mišljen kot problemska sinteza, ki bi družila izsledke v jezikoslovju s kulturno zgodovino, sociologijo itd. Dolgoletni Kniezsev sodelavec László Hadrovics, profesor za srbsko-hrvatski jezik na budimpeštanski univerzi, je v diskusiji, prirejeni pri jezikovnem in literarnem razredu Madžarske znanstvene akademije, izjavil: »Knjiga Istvána Kniezse je končala obdobje v raziskovanju slovanskih izposojenk v madžarščini, a je hkrati odprla novo obdobje.« Na drugem mestu je zabeležil: »Kniezseva knjiga je impozantna stvaritev impulzivnega duha. Njena moč ni toliko v podrobni obdelavi posameznosti, marveč mnogo bolj v razločevanju bistvenega in v ostroumni presoji problematičnega. V sleherni vrstici dela utripa mrzlično iskanje resnice. Predvidoma bo delo spričo svoje sugestivne sile spodbudno in oplajajoče vplivalo na razvoj etimoloških raziskav. Ostalo bo za dolgo dobo naš vsakdanji kruh.« (*Studia Slavica*, 1956).

Enako pomembno in dragoceno je delo profesorja Kniezse za sistematično organizacijo slavistične znanosti in publicistike na Madžarskem. Uspelo mu je, česar pred zadnjo vojno redki slušatelji slavistike v Budimpešti nikoli ne bi pričakovali: priboril je slavistiki enakopravno upoštevanje v madžarskem znanstvenem življenju. Za slavistično znanstveno raziskovanje je pridobil širši krog mladih, prizadevnih delavcev in jim zagotovil možnost objavljanja v strokovnem časopisu, ki ga je glede na precej omejeno znanje madžarščine v svetu in v slovanskih državah izdajal v široko dostopnih jezikih (najprej *Études Slaves et Roumaines* 1948-49, od leta 1955 pa *Studia Slavica academiae scientiarum hungaricae*, deset letnikov, vsak po 400 do 500 strani). Kakor je za madžarske razmere že to ogromno, vendar še ni vse. Dosegel je, da je madžarska Akademija sprejela v svoj delovni načrt dve širokopotezni zamisli: atlas slovanskih govorov na Madžarskem in izdajo v mejah države ohranjenih slovanskih jezikovnih spomenikov (prim. *Středověké české listiny*, 1952, pri Akademiji, 207 strani z reprodukcijami). Še posebej mu je uspelo, da je organiziral slavistično sekcijo v okviru Akademije.

Dasi se je profesor Kniezsa v svojih proučevanjih gibal na prostrani topografski ploskvi zgodovinske ogrske države in se je po svojih delovnih in osebnih nagljenjih najbolj povezoval z zahodnoslovanskim kulturnim svetom, se je od časa do časa v etimoloških in etnogenetičnih študijah dotaknil tudi slovenističnih snovi. Madžarsko slavistiko je že od vsega začetka zanimalo, kateri so bili predmadžarski slovanski prebivalci Panonije in ostalih področij, ki so jih Madžari po letu 896 osvojili in v naslednjih stoletjih iz njih organizirali evropskemu fevdalnemu sistemu sorodno državno oblast. Z drugimi besedami: madžarska slavistika ni nikoli izgubila izpred oči vprašanja, kakšnega izvora je tistih približno tisoč slovanskih besed, ki so jih prevzeli madžarski priseljenci, in katerih dobršen del predstavlja močan vdor leksike prvotnega prebivalstva v vsakdanjo govorico osvajačev (poljedelstvo, obrt, civilna in cerkvena uprava itd.). O tej temi obstaja danes izredno obsežna književnost. V spominskem spisu je mogoče omeniti kvečjemu to, da je profesor Kniezsa s svojimi raziskovanji kot nepristranski razsojevalec in strokovnjak za vprašanja madžarske srednjeveške fonetike in pravopisa kodeksov podprl na Slovenskem veljavno naziranje o slovenskem značaju Koceljeve Panonije. V prvi študiji *Jezik starih Slovanov v Prekdonavju* (v nemščini v *Studia Slavica* 1955), ki jo je napisal kot polemiko zavrnete bratislavskega profesorja Jána Stanislava (*Slovenský juh v stredoveku*), je s fonetično analizo toponimov dognal, da so bili prebivalci Panonije, torej okolice Blatnega jezera in dalje predniki današnjih Južnih Slovanov, konkretno kajkavskih Hrvatov in Slovencev (med katerimi, kot sodimo, na prelomu tisočletja ni moglo biti razlike). Pri tem dognanju (ki se v marsičem razlikuje od trditve madžarskih znanstvenikov Aszótha, Melicha in prvih del Eleméra Moóra) se Kniezsa sklicuje na svoje izsledke o izvoru madžarskih slovanskih izposojenk, katerih večina (ne vse! prim. mostoha, Pest itd., ki govore o bolgarskem izvoru) izhaja od panonskih Južnih Slovanov. V precizni, sintetični obliki je dokončno izdelal svoj pogled v študiji, namenjeni za V. slavistični kongres v Sofiji, *Charakteristik der slawischen Ortsnamen in Ungarn* (*Studia Slavica*, 1963).

Temu dodajam še drobec iz osebnih spominov na profesorja Kniezso. Nikoli pravzaprav ni bilo priložnosti, da bi mu s hvaležnostjo izrazil priznanje, kaj je pomenil meni in mnogim slovanskim študentom, ki smo se zbirali v njegovem seminarju. Nam neizkušeni bil podpornik in zaščitnik, voditelj k resnemu, stvarnemu in zavestnemu miselnemu delu. V veliko veselje mu je bilo, če je v kom odkril tudi le skromne vzgibe znanstvene volje, začetke težnje po samostojnem poglobljanju v še neraziskane krajine duha, ki oživlja jezik. Vseskozi ga je odlikovala skromnost, brezobzirno spoštovanje resnice in izrazita demokratičnost. V času medvojnega potujčevalnega pritiska se ga ni prijel niti prašek šovinizma in je v predavanjih in v tisku (tako npr. dve predavanji v zborniku *A magyarság és a szlávok*, 1942) brez pridržkov izpovedoval svoje znanstveno prepričanje, kar v slovenskem primeru pomeni, da se ni pomišljal izjavljati resnico o slovenskem značaju Premurja ipd.

S profesorjem Kniezso je legel v grob človek, čigar znanstvene zasluge postajajo še očitnejše, ko ga več ni. Kolikor bo madžarska slavistika črpala iz njegovega duhovnega izročila in kolikor jo bodo vodile njegove pobude, ne bo zgrešila prave poti.

Stefan Barbarič

LITERARNOZGODOVINSKI DELEŽ V SLAVISTIČNI REVIJI

Slavistična revija (1948—1963) ima pomembno slovenistično tradicijo v predvojnih strokovnih časopisih. Njena prva številka je izšla ob tridesetletnici *Časopisa za jezik, književnost in zgodovino* (1918—1931) in prav takrat je minilo tudi deset let od ustanovitve *Slovenskega jezika* (1938—1941). Zavestna včlenitev v kontinuiteto stroke in vednost o aktualnih problemih, ki bi jih morala reševati slovenska slavistika, so ji od rojstva dalje (1948) določale nekatere zunanje lastnosti. Uredniški odbor je bil sestavljen iz predstavnikov slavističnega in komparativnega oddelka ljubljanske univerze ter od predstavnika SAZU. V posameznih letnikih so bile kombinacije naslednje: 1948—1949: Anton Bajec, Boris Merhar, Anton Ocvirk; 1950—1951: Anton Ocvirk, Fran Ramovš, Josip Vidmar; 1954: Rajko Nahtigal, Anton Ocvirk, Josip Vidmar; 1955—1958/I: Tine Logar, Rajko Nahtigal, Anton Ocvirk, Franc Tomšič, Josip Vidmar; 1958/II—1963: France Bezlaj, Anton Ocvirk, Dušan Pirjevec, Josip Vidmar. Fluktuacije v lingvističnem delu uredništva so posledek naravnih premen v generacijah (smrt Frana Ramovša in